

Offentlige gaver, nej tak

Børsen den 20 december 2017

De fleste mennesker og politikere elsker gaver. De har derfor svært ved at forstå, at de fleste økonomer i bund og grund er skeptiske overfor gaver. Økonomer har ikke Ebenezer Scrooge som forbillede, men er tvunget til at spørge, hvem der ved nok om modtageren til at ramme rigtigt med gaverne.

Svaret er: Kun de nærmeste, og kun når de er heldige.

Problemet med gaver kommer af, at hver enkelt af os bedst ved, hvad han eller hun ønsker sig. Fordi andre mennesker ved meget mindre om, hvad vi virkelig kan lide og ønsker, vil mange gaver ramme lidt (eller meget) skævt.

Nogle økonomer foretrækker derfor at give penge eller gavekort, fordi de tillader modtageren at købe præcis det, hun ønsker sig. Grunden til, at så mange gaver byttes 27. december, er netop, at de fleste venner og familiemedlemmer på trods af deres bedste intentioner ikke ved nok om vores ønsker.

De forkerte gaver og det store bytteræs er derfor et ganske stort spild af ressourcer. En god grund til, at mange af os alligevel giver gaver, er, at der også er en særlig værdi i den varme glød i en gave fra familie og venner, der kommer af, at vi ved, at nogen derude holder af os og har gjort sig umage med at finde det rigtige.

I særlige tilfælde kan de, der kender os bedst, endda tænke lateralt for os og finde noget, vi ikke vidste, vi ønskede os. Det kræver dog en kombination af fantasi og en stor, specifik indsigt i, hvem vi inderst inde er.

En vigtig pointe er, at jo længere man bevæger sig væk fra de nærmeste, jo værre bliver gaverne. Mange firmaer foretrækker for eksempel at give gaver i stedet for bonusser, da mindre gaver ikke beskattes som en lønbonus. Det paradoksale ved den strategi er, at mange firmagaver er dyre for firmaet, men værdiløse for modtagerne. De værste gaver er dog de største, fordi "giverne" er de instanser, der er længst fra borgerne: Det offentlige.

Politikere sælger netop ofte større projekter som gaver til borgerne, uanset at det er borgernes egne penge, der bruges på pseudogaven.

Disse kan strække sig fra simpelt spild til det rent ud latterlige, som for eksempel letbanen i Aarhus, som efter kommunens egne optimistiske beregninger giver et driftsunderskud på 12 mio. kr. om måneden.

De aarhusianske politikere har således "foræret" byens indbyggere et alvorligt trafikproblem og en langvarig gældspost.

Det sælges som en gave, men uden den varme glød, som gode intentioner trods alt giver:
Særinteresserne og den kommunale inkompetence giver præcist det modsatte resultat, der føles
som en kold spand mudret vand.

Tilbage står som så ofte før en gruppe kommunalpolitikere, som føler, de bør belønnes for at give en
offentlig gave, og ikke indser, at de logisk aldrig kan vide nok til at ramme rigtigt.

Mit juleønske i år er derfor flere private gaver og færre - langt færre - offentlige pseudogaver.

Christian Bjørnskov